

Vergaderjaar 2014–2015

29 521

Nederlandse deelname aan vredesmissies

Nr. 290

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 23 april 2015

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de brief van 20 maart 2015 over de Nederlandse bijdrage EUTM Somalië (Kamerstuk 29 521, nr. 288).

De vragen en opmerkingen zijn op 31 maart 2015 aan de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voorgelegd. Bij brief van 22 april 2015 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Vragen en antwoorden

Inbreng VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van het kabinet inzake de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de EU-trainingsmissie in Somalië (EUTM Somalië). De VVD-fractie heeft hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De mandaatperiode van EUTM Somalië loopt nu gelijk met die van de andere twee EU-missies in de Hoorn van Afrika (EUNAVFOR Atalanta en EUCAP Nestor).

Kan het kabinet aangeven hoe deze missies zich tot elkaar verhouden en, indien van toepassing, hoe de inspanningen in het kader van deze missies elkaar raken dan wel versterken?

1. Antwoord van het kabinet:

De drie missies van de EU in de Hoorn van Afrika zijn onderdeel van de geïntegreerde benadering van de EU met betrekking tot piraterij in en rond Somalië. EUNAVFOR Atalanta bestrijdt piraterij succesvol op zee. Uiteindelijk moet Somalië echter zelf in staat worden gesteld piraterij aan te pakken. Daarom moet naast de maritieme inzet ook worden ingezet op het versterken van het staatsgezag en de opbouw van maritieme capaciteit in Somalië en de landen in de regio. EUCAP Nestor richt zich daarom op de opbouw van maritieme capaciteit in de regio, met de nadruk op Somalië. EUTM Somalië draagt bij aan de opbouw van een effectieve veiligheidssector in Somalië, een voorwaarde voor de verdere opbouw van het land. De missies vullen elkaar aan, maar moeten elkaar ook nog meer gaan versterken, door toenemende samenwerking en overkoepelende coördinatie.

Kan het kabinet tevens aangeven hoeveel geld er vanuit de EU en vanuit welke fondsen in Somalië wordt besteed?

2. Antwoord van het kabinet:

De EU is een substantiële donor in Somalië. In 2014 heeft de EU 49,7 mln euro uitgegeven aan humanitaire hulp in Somalië. Tijdens de New Deal Conferentie in september 2013 kondigde de EU een bijdrage van in totaal 650 mln. euro voor ontwikkelings-samenwerking aan voor de periode 2013–2016. Dit budget wordt voor verschillende projecten ingezet. Daarnaast draagt de EU, vanuit de *African Peace Facility*, bij aan de financiering van de Afrikaanse vredesmacht in Somalië, AMISOM. Het aantal troepen is in 2014 tot de maximale sterkte van 22.126 personen toegenomen, waardoor ook de kosten zijn gestegen, tot ongeveer 22 mln. per maand.

Het kabinet schrijft dat een effectieve veiligheidssector een voorwaarde is om de oorzaken van piraterij op het land te kunnen aanpakken. Het wegnemen van de voedingsbodem voor piraterij en de opbouw van een veiligheidsapparaat is daarvoor essentieel.

Kan het kabinet inzichtelijk maken hoe de inspanningen in het kader van EUTM Somalië concreet bijdragen aan het voorkomen en bestrijden van aan piraterij gerelateerde activiteiten op het land?

3. Antwoord van het kabinet:

Het ontbreekt Somalië aan een effectieve veiligheidssector. Onveiligheid en het ontbreken van staatsgezag hebben het mogelijk gemaakt dat piratennetwerken de kans hebben gehad te floreren. Door voortdurende onveiligheid in grote delen van Somalië is het niet goed mogelijk deze gebieden op te bouwen en criminele netwerken van piraten op land aan te pakken. EUTM Somalië draagt bij aan de opbouw van het *Somali National Army (SNA)*, zodat het SNA zelf in staat wordt gesteld voor de benodigde veiligheid in Somalië te zorgen (ook zonder AMISOM).

Het kabinet constateert dat het vooralsnog onvoldoende helder is wat de blijvende invloed is van de trainingen in het kader van EUTM Somalië. Hoe wordt de invloed van de trainingen precies gemeten en geëvalueerd?

Dat de Somalische overheid er nog steeds niet in is geslaagd de eigen militairen te registreren is tekenend voor de gebrekkige toestand van Somalische staatsinstituties. Het kabinet stelt dat de veiligheidssituatie het onmogelijk maakt de veiligheidstroepen te volgen en monitoren als zij buiten Mogadishu worden gestationeerd.

Uit de brief wordt echter niet duidelijk waarom soldaten die buiten Mogadishu worden gestationeerd, niet op zijn minst kunnen worden geregistreerd. Kan het kabinet dit toelichten? En kan het kabinet tevens aangeven op welke termijn het registratieproces kan beginnen? Zijn hier afspraken over gemaakt met de Somalische autoriteiten?

4. Antwoord van het kabinet:

Het is voor EUTM Somalië niet mogelijk door middel van eigen waarneming een beeld te krijgen van de praktijkervaringen van de getrainde militairen buiten Mogadishu. Daarom wint de missie inlichtingen in bij AMISOM (dan wel troepenleverende landen aan AMISOM), Somalische autoriteiten en NGO's die met lokaal personeel in veel gebieden zijn vertegenwoordigd. Dit schetst een beeld van de kwalitatieve resultaten van de training, maar dit beeld is niet volledig. Daarnaast is het van belang dat inzichtelijk wordt gemaakt waar de door EUTM getrainde militairen terecht komen. Hiertoe heeft EUTM Somalië begin 2015 een biometrisch systeem geïntroduceerd. Daarin worden militairen geregistreerd die door EUTM Somalië zijn opgeleid. Dit maakt het mogelijk bij eventuele vervolgcursussen het resultaat van eerder gevolgde cursussen te evalueren. Naast dit biometrische systeem moet de Somalische regering een personeelsregistratiesysteem ontwikkelen, zodat de personeelszaken van het gehele SNA inzichtelijk kunnen worden gemaakt. EUTM Somalië adviseert de Somalische regering over de invoering van een dergelijk registratiesysteem. Er zijn geen afspraken gemaakt met de Somalische regering over wanneer dit systeem in werking moet treden. Gezien de huidige veiligheidssituatie in Somalië blijft het voor EUTM Somalië onmogelijk de militairen in praktijk te volgen als zij buiten Mogadishu worden gestationeerd.

Tot slot hebben de leden van de VVD-fractie nog een vraag over de actuele veiligheidssituatie en de gevolgen voor EUTM Somalië. Vorige week bezetten militanten van Al-Shabaab een hotel in Mogadishu, waar op dat moment een aantal overheidsfunctionarissen verbleef. Het is niet de eerste keer dat Al-Shabaab een aanslag pleegt op regeringsmede-

werkers. Het kabinet schrijft dat het dreigingsniveau ongewijzigd is gebleven.

Kan het kabinet aangeven of de aanslag van vorige week dit beeld heeft veranderd? En kan het kabinet aangeven of Al-Shabaab ook specifiek heeft aangegeven militairen en functionarissen afkomstig uit het buitenland, bijvoorbeeld van EUTM, als doelwit te beschouwen?

5. Antwoord van het kabinet:

De veiligheidssituatie in Mogadishu is in 2015 onverminderd fragiel. Al-Shabaab blijft in Mogadishu, evenals voorgaande jaren, in staat om regelmatig aanslagen uit te voeren. Het geweld in Mogadishu is echter niet uitsluitend afkomstig van al-Shabaab. Ook conflicten van tribale of zakelijke aard leiden regelmatig tot gewelddadige incidenten. Voor Mogadishu geldt momenteel het hoogste dreigingsniveau. Op enkele specifieke locaties, zoals Mogadishu International Airport (MIA) waar de EUTM missie is gelegerd, wordt het dreigingsniveau lager beoordeeld, namelijk als significant. De recente aanslagen van al-Shabaab op hotels in Mogadishu zijn meegenomen in de analyse van deze bestaande dreigingsniveaus. Bij de meeste aanslagen in Mogadishu zijn vertegenwoordigers van de Somalische federale en lokale overheid het doelwit. Ook buitenlandse actoren, zoals militairen van AMISOM, zijn doelwit geweest van al-Shabaab. EUTM Somalië is vanwege de samenwerking met de Somalische overheid een mogelijk doelwit. Tot nu toe is echter geen sprake geweest van de aanslagen gericht tegen EUTM Somalië en is er geen specifieke dreiging bekend van al-Shabaab tegen de missie. Toch is een aanslag nooit uit te sluiten. Daarom treft de missie de benodigde veiligheidsmaatregelen, zowel binnen MIA, als bij activiteiten daarbuiten, om het risico zo veel mogelijk te beperken.

Inbreng PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie danken het kabinet voor de brief over de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de EUTM-Somalië. Zij willen benadrukken dat zij veel respect en waardering hebben voor het werk dat onze militairen in Somalië maar ook elders in de wereld verrichten om landen te helpen bij de wederopbouw en om vrede te herstellen en bewaren. Zij hebben enkele opmerkingen en vragen.

De leden van de PvdA-fractie delen de opvatting van het kabinet dat de politieke situatie in Somalië op zijn minst broos blijft. Het is goed dat de maanden durende politieke impasse doorbroken is. Echter, de noodzaak voor een inclusief politiek bestel blijft onverminderd om de rivaliserende clanbelangen waar het kabinet naar verwijst te kanaliseren via democratische en politieke weg. Dit is volgens de leden een voorwaarde om tot stabiel en goed landsbestuur te komen.

De leden van de PvdA-fractie vragen de regering op welke wijze de laaggespannen verwachtingen die het kabinet heeft aangaande de daadkracht van de nieuwe regering van president Mohamud, mogelijk de effectiviteit van de EUTM beïnvloedt.

6. Antwoord van het kabinet:

Een slecht functionerende regering zal uiteindelijk een negatieve invloed hebben op de effectiviteit van EUTM Somalië. Wanneer politieke vooruitgang stagneert, heeft dit ook gevolgen voor de ontwikkeling van de veiligheidssector. De effectiviteit van EUTM Somalië wordt mede bepaald door de samenwerking met het Somalische Ministerie van Defensie en de leidinggevendenden binnen het SNA. Zo is het SNA verantwoordelijk voor het aanleveren van de trainees. Ook is het aan het SNA en het Ministerie van Defensie om de adviezen van EUTM over de ontwikkeling van een bredere defensiestructuur, zoals de totstandkoming van een personeelsregistratiesysteem, te implementeren.

De leden van de PvdA-fractie vinden het goed dat Nederland voornemens is een bijdrage te leveren aan alle drie de missie-pijlers «training, mentoring en strategische advisering» die voort zijn gekomen uit de strategic review. Zij constateren naar tevredenheid dat het aantal getrainde militairen inmiddels is gestegen tot 4500. Maar het kabinet schrijft ook dat vooralsnog onvoldoende helder is wat de blijvende invloed is van de trainingen. Het kabinet verwijst naar systematische obstakels, zoals het zeer gebrekkige dan wel ontbrekende personeelsregistratiesysteem. Het is dan ook goed dat mede op aandringen van Nederland de totstandkoming van een personeelsregistratiesysteem een prioriteit is voor EUTM Somalië. En dat met hulp van onder andere Nederland een trainingsregistratiesysteem in gebruik is genomen, waarmee het Somali National Army (SNA) zelf kan bijhouden welke militairen welke trainingen hebben gevolgd.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat ook de uitgaande EUTM-commandant generaal Mingiardi, die is opgevolgd door generaal Maggi, de zorgen van het kabinet omtrent de duurzaamheid van de impact van EUTM deelt. Hij stelt dat de missie op de lange termijn zal falen als Somalische soldaten niet worden voorzien van de benodigde uitrusting en onderdak. Hij verwoordde dit als volgt: «For example, during the last course we administered to 100 soldiers; not one of them received a uniform. They attended the course in civilian clothes – and flip-flops! If we want to see any improvement, the only path before us is to provide them the equipment they need for training as well. We’re also trying to help the Somalis rebuild their MoD [Ministry of Defence], but without more money I don’t think we can achieve the desired results. One of my first priorities would be to re-build barracks, which would enable the soldiers to better control the armoury.» (*IHS Jane’s Defence Weekly*, 24 februari 2015).

De leden van de PvdA-fractie vragen het kabinet om een reactie op deze uitspraak.

7. Antwoord van het kabinet:

Het klopt dat er voor de opbouw van het SNA meer nodig is dan training, mentoring en advisering. Het ontbreekt het SNA onder andere aan voldoende uitrusting en goed onderkomen. Momenteel wordt verkend of en hoe de EU de effectiviteit van de missie verder kan vergroten door een budget voor (materiële) projecten aan de missie toe te voegen. Hierbij kan worden gedacht aan het leveren van de benodigde uitrusting voor de uitvoering van de trainingen. Nederland heeft in Brussel wel benadrukt dat zorgvuldig moet worden omgegaan met het

leveren van materieel, omdat het in de Somalische context vaak moeilijk inzichtelijk is te maken waar het geleverde materieel terecht komt en of het voor de juiste doeleinden wordt ingezet. Bij het leveren van materieel is geen sprake van het leveren van wapens. Het wapenembargo van de VN is nog steeds van kracht en wordt gemonitord door de Somalia&Eritrea Monitoring Group, die is ingesteld door de VNVR.

De leden van de PvdA-fractie willen echter tegelijkertijd benadrukken dat vanaf het begin vaststond dat de opbouw van de Somalische veiligheidsdiensten een missie is van de lange adem. Dat kan ook niet anders na meer dan 20 jaar burgeroorlog en in een land waar het staatsbestuur vrijwel opnieuw vanaf de grond wordt opgebouwd. Daarom is het ook een vooruitgang te noemen dat het SNA in toenemende mate deelneemt aan offensieven van de Missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM) tegen al-Shabaab en is het niet verwonderlijk dat het SNA aldus het kabinet nog lang niet in staat is om zonder internationale hulp te opereren.

Wel vragen de leden van de PvdA-fractie het kabinet om een inschatting van wanneer zij redelijkerwijs mogen verwachten dat het SNA wel zelfstandig zal kunnen opereren.

8. Antwoord van het kabinet:

Wanneer het SNA zelfstandig zal kunnen opereren is sterk afhankelijk van zowel politieke ontwikkelingen in Somalië als de internationale steun. Politieke ontwikkelingen zoals de totstandkoming van een federaal bestel, de vaststelling van een definitieve Grondwet en het houden van verkiezingen zullen positief moeten verlopen willen deze ontwikkelingen geen negatieve invloed hebben op de opbouw van de veiligheidssector. Helder is dat er nog een lange weg te gaan is en dat het SNA, ook wanneer politieke ontwikkelingen positief zijn en internationale steun wordt voortgezet, niet zelfstandig zal kunnen opereren voor afloop van het huidige mandaat van AMISOM, eind 2015.

Ook vragen zij het kabinet wat de impact is van de constatering van het kabinet dat een aanzienlijk deel van de SNA-militairen uitstroomt, waar deze militairen naar toegaan en of het risico bestaat dat zij zich bij al-Shabaab of andere strijdgroepen aansluiten.

9. Antwoord van het kabinet:

De uitstroom van SNA-militairen heeft een negatieve impact op de opbouw van het SNA en vertraagt deze opbouw. Er zijn incidenten bekend van SNA-militairen die zich aansluiten bij al-Shabaab. Voor zover bekend gebeurt dat echter niet op grote schaal. Daarnaast kan worden aangenomen dat een deel van de uitgestroomde militairen zich aansluit bij clan-milities. Exacte uitstroomcijfers zijn niet bekend, aangezien een personeelsregistratiesysteem ontbreekt. Dit onderstreept de noodzaak van de totstandkoming van een toereikend systeem. EUTM Somalië adviseert de Somalische regering hierover. Registratie kan het probleem beter inzichtelijk maken, maar is niet de oplossing. De ontwikkeling van een bredere defensiestructuur, met heldere aansturinglijnen, maar zeker ook een goed salarissysteem waardoor salarissen voldoende en regulier worden uitbetaald, zijn onder andere noodzakelijk om uitstroom te voorkomen.

De leden van de PvdA-fractie constateren tevens dat het werk van het missiepersoneel gepaard gaat met grote veiligheidsrisico's. Het dreigingsniveau blijft onverminderd hoog, namelijk significant voor Mogadishu International Airport (MIA) en hoog voor Mogadishu, waardoor het de verwachting is dat ook het aantal geweldsincidenten ook onverminderd hoog blijft. Aanslagen zijn dan ook helaas nog steeds aan de orde van de dag. Met als één van de recente dieptepunten een aanslag met een autobom en een Somalisch-Nederlandse zelfmoordterroriste op het Central Hotel in Mogadishu waarbij zeker 25 mensen om het leven kwamen. Ook was er een aanslag op Mogadishu International Airport (MIA), waar onder andere het hoofdkwartier van EUTM gevestigd is waar vijf Nederlandse stafofficieren gestationeerd zijn.

De leden van de PvdA-fractie vragen het kabinet een nadere toelichting te geven op de veiligheidssituatie en een inschatting te geven van de ter plekke getroffen maatregelen op dit vlak.

10. Antwoord van het kabinet:

Zie antwoord 5.

De leden van de PvdA-fractie willen van de gelegenheid gebruik maken om de uitgezonden militairen alle succes bij het uitvoeren van hun missie en een behouden thuiskomst toe te wensen. Tot die tijd wensen zij ook het thuisfront, zonder wiens steun geen militaire inzet mogelijk zou zijn, veel kracht toe.

Inbreng van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van het besluit van het kabinet om de bijdrage aan EUTM Somalië te verlengen met maximaal 15 militairen. Zij steunen het besluit, maar maken zich wel zorgen over een aantal ontwikkelingen.

De verwachtingen over de daadkracht van de nieuwe regering in Somalië zijn niet hooggespannen, onder meer omdat deze uit maar liefst 41 Ministers en 26 viceministers bestaat, zo geeft het kabinet aan. Het CDA deelt deze analyse.

Het kabinet constateert dat vooralsnog onvoldoende helder is wat de blijvende invloed is van de trainingen. Zo ontbreekt het Somalië aan een bredere Defensiestructuur, zoals een goed georganiseerd Ministerie van Defensie en heldere aansturingslijnen. De leden van de CDA-fractie steunen daarom het nieuwe mandaat van EUTM, op basis waarvan EUTM Somalië meer investeert in mentoring en strategische advisering. Het is goed om prioriteit te geven aan een personeelsregistratiesysteem. Hopelijk kan het SNA zo inderdaad bijhouden welke militairen welke trainingen hebben gevolgd.

In hoeverre kan daarmee ook inzichtelijk worden waar de militairen terecht komen?

11. Antwoord van het kabinet:

Eén van de prioriteiten in de strategische advisering van EUTM Somalië betreft de totstandkoming van een personeelsregistratiesysteem. De ontwikkeling en invoering hiervan blijft primair de verantwoordelijkheid van Somalië zelf. Een dergelijk systeem kan inzichtelijk maken waar de SNA-militairen worden gestationeerd. Gezien de huidige veiligheidssituatie in Somalië blijft het echter

onmogelijk om de militairen in praktijk te volgen als zij buiten Mogadishu worden gestationeerd. Het biometrische systeem van EUTM Somalië, dat sinds begin 2015 in gebruik is, maakt inzichtelijk welke trainingen de EUTM-cursisten hebben gevolgd.

Beter inzicht is een eerste stap. Wat kan er nog meer gedaan worden aan de aanzienlijk uitstroom? Klopt het dat de door EUTM getrainde militairen veelal uitstromen naar milities van krijgsheren en clans? In hoeverre wordt Somalië daar veiliger van?

12. Antwoord van het kabinet:

Zie antwoord 9.

Kan het kabinet tevens aangeven of en in hoeverre de Somalische overheid optreedt tegen piraten? Is piraterij nog steeds niet strafbaar gesteld? Zo nee, welke druk is het kabinet bereid uit te oefenen?

13. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet constateert dat de Somalische federale regering te weinig prioriteit toekent aan de aanpak van piraterij. Zo is piraterij als zodanig nog steeds niet strafbaar gesteld. Wel kunnen piraten worden aangeklaagd en veroordeeld op andere strafrechtelijke gronden (zoals verboden wapenbezit, gijzeling en afpersing). Ook de vrijlating van piratenleider Mohamed Garfanje in het najaar van 2014 is een teken dat piraterij nog onvoldoende wordt aangepakt door Somalië. De EU en de VS hebben de Somalische regering hierop aangesproken. Nederland dringt er, onder andere via de EU en samen met de partners in de *Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia*, op aan dat de Somalische federale regering het benodigde juridische raamwerk, waaronder de strafbaarstelling van piraterij, opstelt om piraterij aan te kunnen pakken. Nederland zal dit blijven doen.

De leden van de CDA-fractie steunen de inzet van kabinet om de voortgang van de missie scherp te monitoren en is benieuwd naar de resultaten op het gebied van verbetering van het inzicht in de impact van de uitgevoerde activiteiten.

De leden van de CDA-fractie hebben wel grote zorgen over de toegenomen bedreiging en vervolging van christenen in Somalië. Volgens de organisatie Open Doors begint de mate van vervolging in Somalië die van Noord-Korea te benaderen.

Klopt het dat, om de relaties met de clans goed te houden, de overheid hun antichristelijke sentimenten toestaat? En afvalligheid van de islam in de Grondwet verboden heeft? Welke straf staat hierop? Klopt het dat het vieren van christelijke huwelijken of feesten onmogelijk is. En dat het bezit van een bijbel of christelijke materialen levensgevaarlijk is? Klopt het dat bij ontdekking christenen onmiddellijk ter plekke publiekelijk onthoofd worden? En dat islamitische leiders herhaaldelijk roepen dat in Somalië geen ruimte is voor het christendom, christenen en kerken? En dat buitenlandse christenen die in het land werkten, vertrokken zijn? Welke druk heeft het kabinet, bilateraal en via de EU, uitgeoefend op de Somalische regering om de precare positie van christenen te verbeteren?

14. Antwoord van het kabinet:

Volgens de voorlopige Grondwet heeft iedereen in Somalië het recht zijn of haar eigen godsdienst uit te oefenen. Tevens stelt de Grondwet dat de islam staatsgodsdienst is en dat alle wetgeving dient te zijn gebaseerd op de sharia. Verkondiging van een andere religie dan de islam is niet toegestaan. Bekering van de islam naar een andere godsdienst is niet grondwettelijk verboden, maar wordt in de praktijk echter niet getolereerd. Voor niet-moslims zijn er geen openbare plaatsen voor aanbedding. Dit geldt niet voor gebieden die onder controle van al-Shabaab staan. Hier lopen christenen reëel gevaar. In deze gebieden heeft de federale regering geen gezag en het aanspreken van de regering zal dan ook geen effect sorteren. Het kabinet beschikt niet over gegevens die bevestigen of ontkennen dat buitenlandse christenen het land zouden hebben verlaten.

Inbreng PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie zijn verbaasd dat het kabinet heeft besloten tot verlenging van de Nederlandse bijdrage aan EUTM Somalië. Zoals het kabinet zelf al aangeeft zijn er nauwelijks verwachtingen ten aanzien van de nieuwe Somalische regering, is totaal onduidelijk wat de invloed is van de militaire trainingen, en is de werkomgeving voor onze militairen uiterst onveilig. De leden van de PVV-fractie begrijpen daarom niet waarom Nederland deze ontwikkelingshulpmissie blijft steunen.

De leden van de PVV-fractie hebben enkele vragen over de politieke ontwikkelingen in Somalië. De leden constateren dat er weinig vertrouwen uitgaat van de nieuwe Somalische regering. Een regering met maar liefst 41 Ministers en 26 viceministers.

Krijgt dit rariteitenkabinet financiële en politieke steun van de EU in het algemeen, en van Nederland in het bijzonder? Wie betaalt de salarissen van deze door clanbelangen en vriendjespolitiek in omvang geëxplodeerde ministersploeg?

15. Antwoord van het kabinet:

De nieuwe regering krijgt financiële en politieke steun van de EU (zie ook antwoord 2) en van Nederland. Internationale steun aan de federale regering van Somalië blijft noodzakelijk om een terugval te voorkomen. Ook Nederland zet de steun aan de Somalische regering voort in het kader van de *New Deal*. Het is daarnaast van belang dat de internationale gemeenschap de Somalische regering blijft wijzen op zijn verantwoordelijkheden. Dit hebben de EU-Ambassadeurs in Somalië gedaan toen zij de nieuwe regering verwelkomden. Niet alleen werd het commitment van de EU aan de *New Deal* herbevestigd, ook spraken zij onder andere hun zorg uit over de beperkte tijd die de Somalische regering nog rest om belangrijke elementen van het hervormingsprogramma (*Vision 2016*) uit te voeren. Nederland, noch de EU, dragen als donor bij aan de directe betaling van overheidssalarissen in Somalië. Wel is bekend dat er vanuit de Golfstaten financieringsstromen naar de Somalische regering lopen.

Eind 2016 verloopt niet alleen de Nederlandse bijdrage aan EUTM Somalië, maar verloopt ook de datum waarop er in Somalië een aantal

politieke doelen gehaald moet worden. Zo staat in de brief. Eén van die politieke doelen is het aannemen van een Grondwet. Die is er nog steeds niet.

Hoe is het gesteld met het proces dat moet resulteren in een Somalische Grondwet? Wat is het perspectief dat dit doel, een definitieve Somalische Grondwet, eind 2016 wordt gehaald?

16. Antwoord van het kabinet:

In juni 2014 aanvaardde het parlement de benoeming van de leden van de «Independent Constitutional Review and Implementation Commission (ICRIC)». In maart 2015 heeft het «Oversight Committee» van het federale parlement de eerste instructies aan ICRIC gegeven voor de herziening van de eerste vier hoofdstukken van de huidige (voorlopige) Grondwet. Het grondwetsherzieningsproces is daarmee op gang gekomen, maar wel met grote vertraging. Dit betekent dat er weinig tijd resteert om het proces succesvol af te ronden voor eind 2016. De internationale gemeenschap, waaronder Nederland, zal druk op de Somalische regering moeten blijven uitoefenen om vaart in dit proces te houden.

Welke gevolgen heeft het niet behalen van de politieke doelen voor de Nederlandse bijdrage aan EUTM Somalië ná 2016?

17. Antwoord van het kabinet:

Zowel het huidige EU-mandaat voor EUTM Somalië, als de Nederlandse bijdrage hieraan loopt tot eind 2016. Tegen die tijd zal in Brussel de discussie worden gevoerd over de eventuele verlenging van de missie.

De leden van de PVV-fractie horen graag hoe het staat met de strafbaarstelling van piraterij in Somalië. Niet alleen de Grondwet is een moeilijk punt, ook de onderliggende wetgeving laat te wensen over.

Is piraterij inmiddels strafbaar in Somalië? Is de nieuwe regering voornemens op dit punt actie te ondernemen, of blijft het een slappe houding aannemen als het gaat om de bestrijding van piraterij? Door de vorige regering werd immers een belangrijke piratenleider vrijgelaten.

18. Antwoord van het kabinet:

Zie antwoord 13.

De leden van de PVV-fractie vinden het nog steeds schokkend om te moeten constateren dat op geen enkele wijze helder is wat de blijvende invloed is van de militaire trainingen.

Waarom wordt de prioriteit niet eerst gelegd bij het invoeren van een personeelsregistratiesysteem? Nederland werkt wel mee aan een trainingsregistratiesysteem, zo maken de leden op uit de brief. Maar wat heeft een dergelijk systeem voor nut als je vervolgens de controle over de militairen compleet kwijtraakt op het moment dat ze uitwaaiëren over Somalië?

19. Antwoord van het kabinet:

Zie ook antwoord 11. Het biometrische systeem van EUTM Somalië maakt het mogelijk de cursisten van de EUTM te registreren. Dat is voor de missie van belang om een beter inzicht

te krijgen op het vervolgpad van de cursisten na afloop van de training. Het te ontwikkelen personeelsregistratiesysteem moet de personeelszaken van het gehele SNA registreren. Dit is een eerste stap om inzicht te verkrijgen in waar de SNA militairen zich bevinden en welk percentage uitstroomt. Echter, dergelijke systemen staan niet op zichzelf en zullen moeten worden ondersteund door een bredere professionele defensiestructuur. De opbouw van deze structuur is een proces van lange adem. Het klopt dat het momenteel door de veiligheidssituatie in Somalië niet mogelijk is militairen buiten Mogadishu in te praktijk te begeleiden en te volgen. Zie ook antwoord 4.

Eerder hadden de leden van de PVV-fractie al ernstige zorgen over de beperkte hoeveelheid en het niveau van de Somalische militairen die getraind zijn door EUTM Somalië. De Minister gaf in 2014 nog aan dat de 4500 getrainde militairen loyaal zijn aan hun eigen clan en nauwelijks loyaal zijn aan de centrale regering in Mogadishu.

Is dit beeld nog steeds actueel? Hoe gaat EUTM Somalië ervoor zorgen dat de getrainde militairen wel loyaal zijn aan de centrale regering? Hoe wordt voorkomen dat militairen alleen deelnemen aan trainingen om hun eigen loonzakje te vullen en/of hun eigen clan militair te versterken?

20. Antwoord van het kabinet:

Zie ook antwoord 10. Reguliere betaling van soldij blijkt een belangrijke beweegreden om Somalische militairen gemotiveerd te houden. Als loonbetaling uitblijft is de kans op uitstroom groter. De inschatting is verder dat de loyaliteit zal toenemen als het proces van federale staatsvorming en de implementatie van het Vision 2016-proces (totstandkoming federaal bestel, verkiezingen en definitieve Grondwet) succesvol blijken en het SNA professioneler wordt.

Om enigszins inzicht te krijgen in de bodemloze Somalische put is het kabinet van mening dat de missie scherp gemonitord moet worden. Er moet beter inzicht komen in de uitgevoerde activiteiten. Dat klinkt heel sympathiek. De leden van de PVV-fractie zien in dit voornemen bevestigd dat het ook tot het kabinet begint door te dringen dat gedane investeringen in Somalië verdwijnen in een groot zwart gat. Mooie woorden over het beter monitoren ten spijt, zien deze leden echter geen concrete maatregelen over hoe dat «monitoren» dan plaats moet gaan vinden.

Hoe wordt door middel van voortgangsrapportages een beter inzicht verkregen in de resultaten van de missie? De mensen die bijdragen aan EUTM Somalië begeven zich nauwelijks buiten het vliegveld, het Ministerie van Defensie en het presidentiële paleis. Hoe kunnen ze dan een reëel beeld krijgen van de praktijkervaringen van de getrainde militairen?

21. Antwoord van het kabinet:

Zie antwoord 3 en 32.

De leden van de PVV-fractie constateren dat er over de grootte van de Nederlandse bijdrage nog onduidelijkheid bestaat. Nederland onderzoekt de mogelijkheid om naast incidentele trainers ook vaste trainers aan de missie te leveren.

Om hoeveel trainers zou het dan moeten gaan? Wordt de Kamer tijdig geïnformeerd als de Nederlandse bijdrage wordt uitgebreid met vaste trainers? Lopen deze vaste trainers grotere veiligheidsrisico's dan de incidentele trainers? Is Nederland gevraagd om vaste trainers te leveren, of handelt het kabinet hier op eigen initiatief?

22. Antwoord van het kabinet:

De behoefte vanuit EUTM Somalië is leidend voor het aantal trainers dat Nederland levert. Daarnaast wordt halfjaarlijks een verdeling van het totaal aantal van 150 militairen in de missie afgesproken tussen de deelnemende landen onderling. Het aantal Nederlandse militairen is dus enerzijds afhankelijk van de behoefte vanuit de missie en anderzijds van de verdeling van functies tussen de deelnemende landen. Zoals bekend is de maximale omvang van de Nederlandse bijdrage aan de missie 15 personen. Dit maximum wordt niet permanent geheel gevuld. Voor de komende periode is het de verwachting dat een of twee trainers worden geleverd voor de advisering- en mentoringtaak van de missie, bovenop de zes Nederlanders die momenteel in de missie staffuncties vervullen. Deze bijdrage van 8 personen past binnen de huidige Nederlandse bijdrage van maximaal 15 personen. Deze trainers werken in vergelijkbare omstandigheden als het huidige Nederlandse personeel van EUTM en lopen daarom geen groter veiligheidsrisico.

De leden van de PVV-fractie maken zich grote zorgen over de veiligheid van onze militairen. Vooral het vervoer van de militairen is een hachelijke onderneming. Het lid De Roon heeft daar eerder namens de PVV-fractie vragen over gesteld. De leden van de PVV-fractie hebben op dat punt nu een aantal aanvullende vragen.

Zijn de huidige beschermingsmaatregelen naar de mening van het kabinet voldoende? Waarom is besloten extra pantservoertuigen aan te schaffen? Houdt deze maatregel verband met toegenomen dreiging? Levert AMISOM, naast de Italiaanse eenheid, nog steeds ondersteuning als er zich een konvooi verplaatst? Zo ja, presteert AMISOM naar tevredenheid?

23. Antwoord van het kabinet:

De voertuigen waarmee naar de diverse locaties wordt gereden voldoen aan de eisen die horen bij de huidige dreiging. De extra gepantserde voertuigen zijn aangeschaft voor het tweede *force protection* element dat binnen de missie is gekomen. Deze extra beschermingscapaciteit maakt het voor de missie mogelijk om meer activiteiten buiten MIA uit te voeren. AMISOM levert voldoende ondersteuning bij het verplaatsen van konvoien.

Tot slot willen de leden van de PVV-fractie graag weten welke bijdrage de rijke Arabische Golfstaten leveren aan staatsopbouw in Somalië. Leveren de oliestaten een financiële of materiële bijdrage aan de training van de Somalische veiligheidstroepen? En wat doen de golfstaten aan het versterken van de centrale overheid in Mogadishu? Hoe beoordeelt het kabinet deze inzet?

24. Antwoord van het kabinet:

De Golfstaten leveren geen financiële of materiële bijdrage aan de training van de Somalische veiligheidstroepen binnen de kaders van de donorcoördinatie. Wel is bekend dat de Golfstaten,

en met name VAE, buiten deze coördinatie steun bieden aan de Somalische veiligheidssector. Zo gaf de VAE in Puntland materiële steun aan de *Puntland Maritime Police Force* (PMPF). Ook is er sprake van samenwerking tussen de federale regering en de VAE op gebied van training van militairen. De rapporten van de *Somalia and Eritrea Monitoring Group* bevestigen dat de Golfstaten veel financiële steun geven aan de Somalische autoriteiten. Doordat deze bijdragen niet via de donorcoördinatie verlopen is het moeilijk hier goed inzicht in te krijgen en de bijdragen te beoordelen. Het zou daarom de voorkeur genieten indien ook de Golfstaten hun bijdragen zouden leveren binnen de kaders van de donorcoördinatie.

Inbreng D66-fractie

De leden van de fractie van D66 hebben kennis genomen van het kabinetsbesluit om de Nederlandse bijdrage aan EUTM Somalië te verlengen tot eind 2016. Zij hebben enkele opmerkingen en vragen.

De leden van de fractie van D66 constateren net als het kabinet problemen bij de opbouw van een effectieve veiligheidssector in Somalië. Wat zijn volgens het kabinet hierbij de belangrijkste speerpunten? Gaat het hierbij met name om de politieke aansturing, de nationale inbedding of vooral om capaciteitsopbouw? Op welke manier zorgen we voor nadruk op de juiste accenten?

25. Antwoord van het kabinet:

Bij de opbouw van de Somalische veiligheidssector zijn de politieke aansturing, de nationale inbedding en de capaciteitsopbouw van belang. Met betrekking tot de politieke aansturing is het van belang dat de veiligheidssector onder stevige democratische controle staat en dat heldere (financiële) kaders worden vastgesteld. Zo moet onder andere een visie worden ontwikkeld op de betaalbaarheid van de veiligheidssector. Als het gaat om nationale inbedding is het van belang dat verschillende clan-milities in het leger worden geïntegreerd, zodat de legitimiteit van het leger wordt verbeterd. Dit is een grote uitdaging, want momenteel bestaat het SNA voor het merendeel uit leden van één clan. Capaciteitsopbouw is op alle niveaus in de veiligheidssector nodig. Naast militairen hebben ook trainers en leidinggevenden in de veiligheidssector training en begeleiding nodig. De trainingen moeten worden ingebed in een bredere defensiestructuur, maar deze is nog in opbouw. Bij dit alles is internationale steun, waaronder de bijdrage door EUTM Somalië, nodig, evenals onderlinge afstemming om overlap te voorkomen.

Welke concrete verbeteringen ziet het kabinet voor zichzelf – en de missie – richting eind 2016? Kunt u reageren op de stellingname dat de anti-piraterij missies toe zouden zijn aan «een volgende stap»? Zo ja, hoe wordt deze vormgegeven?

26. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet heeft in de *strategic review* van EUTM Somalië, die in het najaar van 2014 plaatsvond, ingezet op enkele aanpassingen van de missie die de effectiviteit ten goede moeten komen. Zo heeft Nederland onder andere de noodzaak benadrukt van een bijdrage van EUTM Somalië aan de opbouw van een bredere defensiestructuur, zodat de trainingen beter kunnen worden

ingebod. Hiertoe is de zogenaamde *three pillar approach* aangenomen, wat inhoudt dat de missie naast trainingen ook met mentoring- en adviseringstaken zal uitvoeren. De komende periode is het van belang dat de uitkomsten van de *strategic review* worden uitgevoerd en dat de voortgang tussentijds wordt gemonitord en geëvalueerd, zeker ook met het oog op de toekomst. In 2015 wordt toegewerkt naar de gezamenlijke review van de drie EU missies in de Hoorn van Afrika. Het doel van deze review is de toekomst van de missies in gezamenlijkheid te analyseren en te bepalen of en hoe de missies na 2016 moeten worden voortgezet. Nederland is hier actief bij betrokken.

Op welke wijze gaat u zich er voor inzetten dat de coördinatie van de aanpak van Somalië wordt verbeterd? Wie heeft op het moment de leiding over de verschillende missies die er gaande zijn in Somalië? Is er een overkoepelende aanpak en/of coördinatie?

27. Antwoord van het kabinet:

De drie missies worden ieder aangestuurd door een eigen *Force Commander of Head of Mission*. Coördinatie van de EU aanpak in en rond Somalië vindt in Brussel plaats. Ook in de regio zelf werken de missies in toenemende mate samen. Echter, de coördinatie van de aanpak kan verder worden verbeterd. Nederland pleit er daarom voor dat de Speciaal Gezant van de EU voor de Hoorn van Afrika, Alexander Rhondos, de overkoepelende coördinatie van de drie missies op zich neemt.

Waar zal de «strategische advisering» zich precies op richten? Op welke manier zult u inzichtelijk maken welke stappen in de «three pillars approach» precies ondernomen worden en wat de concrete uitwerkingen ervan zijn?

28. Antwoord van het kabinet:

De strategische advisering van EUTM Somalië zal zich de komende periode richten op het verbeteren van registratiesystemen, zowel met betrekking tot personeel als materieel. Ook zal de missie advies geven over de integratie van militieën in het SNA. EUTM zal hierbij niet alleen het Ministerie van Defensie adviseren, maar ook andere Somalische actoren in de veiligheidssector betrekken, zoals de nationale veiligheidsadviseur. Op deze manier kan ook advies worden gegeven over de ontwikkeling van een Somalische visie op de ontwikkeling van de veiligheidssector. Dit alles moet in goed overleg met andere partners, zoals de UN Assistance Mission in Somalia (UNSOM), geschieden. In de periodieke rapportages zal de missie inzichtelijk moeten maken welke activiteiten zijn ondernomen op het gebied van strategische advisering en wat het resultaat is van deze activiteiten.

De leden van de fractie van D66 vragen hoeveel inlichtingencapaciteit, in fte- en financiële termen, er moet worden ingezet voor de deelname aan deze missie? Hoe komt het dat in de begroting van 2015 EUTM Somalië werd geraamd op € 300.000 euro, daar nu € 600.000 bij komt en in 2016 € 1.500.000? Waarom is er sprake van significante percentuele verschillen?

29. Antwoord van het kabinet:

De begroting was afgestemd op de destijds lopende duur en feitelijke omvang (anders dan de maximale vulling van vijftien personen) van de Nederlandse bijdrage tot eind maart 2015. Inmiddels zijn de verlenging en de potentieel volledige vulling van de maximale Nederlandse bijdrage van vijftien personen in de raming meegenomen.

Inbreng ChristenUnie-fractie

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met belangstelling kennis genomen van het voornemen van het kabinet om de Nederlandse bijdrage aan de militaire trainingsmissie EUTM Somalië te verlengen tot eind 2016. De leden van de ChristenUnie-fractie delen echter de zorgen van het kabinet aangaande de daadkracht van de nieuwe regering en de aanhoudende instabiliteit die significante vooruitgang in de weg staat. Alhoewel deze leden de noodzaak van een stabiel en veilig Somalië onderschrijven, roepen deze ontwikkelingen wel de nodige vragen op over de effectiviteit van deze missie op de langere termijn.

Zo geeft het kabinet aan dat het Somali National Army (SNA) «nog lang niet in staat is zonder internationale hulp te opereren» en dat het «vooral nog onvoldoende helder is wat de blijvende invloed is van de trainingen».

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of het kabinet bij de Somalische regering voldoende politieke wil, doorzettingsvermogen en mogelijkheden ziet om de noodzakelijke hervormingen door te voeren.

30. Antwoord van het kabinet:

De Somalische federale regering staat voor een uitzonderlijk moeilijke taak. De afwezigheid van een centraal gezag gedurende meer dan 20 jaar heeft gevestigde belangen gecreëerd die niet zomaar worden opgegeven. De legitimiteit van de regering moet verder groeien. Hoewel het politieke spectrum in Somalië sterk is verdeeld, is de kans op het succesvol uitvoeren van noodzakelijke hervormingen nog steeds aanwezig. Echter, de tweede kabinet-crisis onder President Mohamud – die duurde van november 2014 tot februari 2015 – en het aantreden van een derde premier binnen drie jaar tijd maakt duidelijk dat politieke vooruitgang alles behalve vanzelfsprekend is. Een voortdurende politieke en materiële steun – en het uitoefenen van druk op de regering zal noodzakelijk blijven om de gestelde doelen te bereiken.

Gezien de notie van het kabinet over het belang van een lange adem, zijn de leden van de ChristenUnie-fractie benieuwd of een verlenging van de Nederlandse bijdrage ook na eind 2016 voorzienbaar is. Zij vragen het kabinet daarover helderheid te verschaffen.

31. Antwoord van het kabinet:

Zie antwoord op vraag 17.

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat Nederland heeft afgedwongen dat er meer transparantie moet komen zodat de resultaten van de missie ook beter inzichtelijk worden gemaakt. Deze leden vragen het kabinet concreet aan te geven hoe dit in de praktijk bewerkstelligd zal worden.

32. Antwoord van het kabinet:

Nederland heeft in Brussel zowel aangedrongen op een betere inbedding van de trainingen (*three pillar approach*), als op het beter inzichtelijk maken van de resultaten van de missie. Dit laatste houdt in dat de missie is gevraagd in de periodieke rapportages beter inzicht te geven in de effecten van de uitgevoerde activiteiten. Ook moet de missie de risico's die de succesvolle uitvoering van de verschillende onderdelen van de missie in de weg kunnen staan, goed in kaart brengen. Het zal voor EUTM Somalië echter moeilijk zijn volledig inzicht te geven in het effect van de trainingen. Daarvoor is de missie afhankelijk van informatie van derden (zie ook antwoord op vraag 22).

Tot slot geven de leden van de ChristenUnie-fractie aan dat zij instemmen met de verlenging van deze missie. De leden onderschrijven daarmee het belang van een stabiel en veilig Somalië en de regio. Zij bidden voor de bescherming en een behouden terugkomst van de mannen en vrouwen die worden uitgezonden.